

УДК 378:373.2.011.3–051]:004

Богдан Семчук

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ЗАСОБАМИ МЕДІА-ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ

У статті висвітлено теоретичні аспекти використання медіа-освітніх технологій у процесі підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. Зроблений ретроспективний аналіз літератури та висвітлено погляди науковців щодо означеної проблеми. Визначено багатоаспектність понять: «медіа», «мас-медіа», «технології», «інформаційні технології», «медіа-освітні технології», які дослідники пов'язують з феноменом інформаційного суспільства, з технологічною революцією, з появою і розповсюдженням сучасних медіаосвітніх технологій. Описано можливості застосування медіа-освітніх технологій у навчально-виховному процесі закладів вищої освіти.

Ключові слова: *медіа-освітні технології, майбутні вихователі закладів дошкільної освіти.*

In the article the theoretical aspects of the use of media-educational technologies in the process of preparation of future educators of institutions of preschool education are highlighted. A retrospective analysis of the literature has been made and scholars' views on this problem are highlighted. The multidimensional concepts are defined: media, mass media, technology, information technologies, media education technologies, which researchers associate with the phenomenon of the information society, with the technological revolution, the emergence and spread of modern media – educational technologies. The possibilities of using media-educational technologies in the educational process of institutions of higher education are described. It is revealed that media education technologies involve the involvement of traditional media as well as means of the latest information technologies in the educational process. It is motivated that the use of media education technologies requires the change of the traditional scheme of organization of educational process in higher educational institutions and the orientation of modern higher education on the formation of the future educator of innovative type.

Key words: *media-educational technologies, future educators of preschool establishments.*

Однією з основних умов реалізації стратегічних цілей модернізації освіти є вирішення фундаментального питання – підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти.

Реформування європейської освіти в створенні суспільства знань – єдиний комплексний процес, в якому заклади вищої освіти традиційно відіграють головну роль. Одним із ключових завдань підготовки

майбутнього фахівця в галузі дошкільної освіти є формування у нього науково-дослідницької та комп'ютерної компетентності як необхідної умови його професійної стабільності, орієнтації у широкому арсеналі інноваційного руху, наукових розробок, якісної організації навчально-виховного процесу.

Висвітлення проблем, пов'язаних з використанням сучасних інформаційних та комп'ютерних технологій у педагогічному процесі, започатковано і розвинуто в фундаментальних роботах учених Р. Вільямса, Б. Гершунського, В. Глушкова, А. Єршова, К. Маклін, Ю. Машбиця, С. Пейперта, Є. Полат та ін. У роботах цих авторів показано, що впровадження комп'ютерних технологій у практику навчання є однією з форм підвищення ефективності педагогічного процесу.

Проблемою розробки й використання комп'ютерних технологій навчання займалися такі вчені: Н. Атапова, А. Верлань, М. Головань, А. Гуржій, Ю. Дорошенко, М. Жалдак, Ю. Жук, І. Іваськів, В. Лапінський, В. Мадзігон, Д. Матро, Н. Морзе, С. Раков, Ю. Рамський, І. Роберт, П. Ротаєнко, В. Руденко, М. Семко, О. Християнінов.

Технології комп'ютеризованого навчання досліджували А. Ашерев, А. Довгялло, О. Савельєв, О. Молибог) та зарубіжні (Г. Клейман, Н. Краудер, С. Пейперт, В. Скіннер).

Визначення функцій інформаційних технологій у навчальному процесі розглядали Г. Балл, Т. Гергей, В. Глушков, А. Довіяло, А. Єршов, М. Жалдак, В. Монахов, І. Підласий, С. Смирнов.

Проблемі медіа-освіти в навчальних закладах присвятили свої дослідження О. Баришполець, Ю. Казаков, Н. Леготіна, О. Невмержицька, Г. Онкович, В. Різун, І. Слісаренко, С. Ургай, О. Федоров, І. Чемерис, В. Шкляр; впливу мас-медіа на особистість відображена в роботах Д. Бакінгема, Ж. Гоне, І. Дзялошинського, Дж. Лалла, Л. Селлєрса; використання матеріалів засобів масової інформації перебувало в центрі наукових інтересів Є. Міллера, Г. Онкович, Н. Саєнко, С. Семчук, О. Сербенської, В. Усатої, О. Федорова, І. Чемерис, О. Янишин; роль комп'ютерних технологій у навчальному процесі розглядаються у працях З. Данилова, Г. Козлакової, В. Краснопольського, Л. Павлюка, С. Семчук, Т. Солодкої.

Теорія і практика медіа-освіти в сучасному науковому дискурсі є предметом дослідження багатьох учених у працях про мас-медіа в цілому, моделі й методи медіаосвіти таких науковців, як Д. Бекінгем, Л. Зазнобіна, Д. Консидайн, Л. Мастерман, С. Пензін, Ю. Усов, О. Федоров, О. Шаріков, Е. Харт, Р. Хоббс; психолого-педагогічні дослідження з означеного питання висвітлено у працях Л. Баженова, О. Баранова, О. Бондаренко, К. Ворснопа, Н. Габора, Л. Зазнобіна, Р. Куїн, О. Спичкіна, О. Федорова, О. Шарікова.

Світовий досвід засвідчує, що вирішення проблем дошкільної освіти

починається з професійної підготовки майбутніх вихователів. Практика показує, що оволодіваючи навичками інтерактивного навчання, педагог поступово переносить їх у свою практичну діяльність, навчаючи дітей умінню самостійно здобувати знання, робити вибір на користь активної діяльнійшої позиції в їх опануванні.

Тому кожному майбутньому вихователю потрібна ґрунтовна підготовка в сфері опанування сучасними медіаосвітніми технологіями.

Реалії сьогодення такі, що кожен вихователь повинен вміти використовувати медіа-освітні технології у власній діяльності, а також у роботі з дітьми, колегами та батьками. Використання вихователем на заняттях знань із ІКТ дозволяє ефективно й доступно підкреслити новизну навчального матеріалу, навести приклади практичного застосування знань з конкретного заняття, здійснити впровадження проблемного й евристичного навчання, продемонструвати складні природні процеси тощо.

Тому, підвищену увагу приділяють вчені (соціологи, культурологи, педагоги, психологи) проблемі використання медіа-освітніх технологій майбутніми вихователями, що є найважливішим показником професійної майстерності і відповідності світовим стандартам у сфері дошкільної освіти.

Мета статті зумовлюється потребою у висвітленні теоретичних аспектів використання медіа-освітніх технологій у процесі підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

В глобалізованому суспільстві головним ресурсом є інформація – обмін даними між будь-якими об'єктами (реальними або віртуальними), заснований на взаємодії між ними. Розвиток суспільства на сучасному етапі характеризується великим інформаційним потоком. Інформатизація є об'єктивним процесом у всіх сферах людської діяльності, зокрема в освіті. Інформатизація освіти як один із найважливіших засобів реалізації реформи системи вищої освіти та переходу до нових особистісно зорієнтованих технологій навчання є для України нагальною потребою [9, с. 165].

Комп'ютеризація дошкільної освіти є невід'ємною складовою інформатизації суспільства, відображає загальні тенденції глобалізації світових процесів розвитку, виступає як визначальний інформаційний і комунікаційний базис освіти та гармонійного розвитку особистості.

Згідно з Концепцією національної програми інформатизації, інформатизація освіти спрямовується на формування та розвиток інтелектуального потенціалу нації, удосконалення форм і змісту навчального процесу, впровадження комп'ютерних методів навчання та тестування, що надасть можливість вирішувати проблеми освіти на вищому рівні з урахуванням світових вимог. Серед них – розвиток особистості, індивідуалізація навчання, організація систематичного контролю знань, можливість урахувати психофізіологічні особливості кожної дитини тощо. Інформатизація в галузі освіти є ключовою умовою підготовки

фахівців, здатних орієнтуватися в довкіллі [5, с. 10].

Важливість розвитку, впровадження і використання сучасних інформаційних технологій підтверджується різними нормативними й установчими документами, прийнятими країнами-членами Європейського Союзу, Ради Європи і України зокрема, такими, як Стратегія «Європа–2020» («Europe 2020» Strategy), Лісабонська стратегія та інформаційне суспільство (The Lisbon Strategy and the Information Society), Окінавська хартія глобального інформаційного суспільства та ін. [6].

Відповідно до визначення, прийнятого ЮНЕСКО, інформаційна (комп'ютерна) технологія – це комплекс взаємозалежних, наукових, технологічних, інженерних дисциплін, що вивчають методи ефективно організації праці людей, зайнятих опрацюванням і збереженням інформації; обчислювальну техніку і методи організації та взаємодії з людьми і виробничим устаткуванням, практичні додатки, а також пов'язані з усім цим соціальні, економічні і культурні проблеми. Самі інформаційні технології вимагають складної підготовки, великих початкових витрат і наукомісткої техніки. Їхнє введення повинне починатися зі створення математичного забезпечення, формування інформаційних потоків у системах підготовки спеціалістів [3].

У Національній стратегії розвитку української освіти інформаційні технології задекларовано пріоритетним розвитком галузі, визначено програму поступової інформатизації такої системи, у якій буде впроваджено дистанційне навчання, комп'ютеризовано бібліотечну справу, навчання вестиметься за індивідуальними модульними навчальними програмами різних рівнів складності та електронними підручниками, у якій буде створено індустрію сучасних медіа засобів навчання [7].

Результатами інформатизації освіти мають бути: розвиток інформаційної культури людини (комп'ютерної освіченості); розвиток змісту, методів і засобів навчання до рівня світових стандартів; скорочення терміну та підвищення якості навчання і тренування на всіх рівнях підготовки кадрів; інтеграція навчальної, дослідницької та виробничої діяльності; удосконалення управління освітою; кадрове забезпечення всіх напрямів інформатизації України шляхом спеціалізації та інтенсифікації підготовки відповідних фахівців [5, с. 10].

У такому суспільстві виникає постійна потреба навчання, підтримка рівня знань відповідно сучасним вимогам у кожного члена такого суспільства. Але, зважаючи на посилений потік інформації, людині важко впоратися самій. У ситуації, що склалася, потрібно залучення «ефективного помічника», який значно пришвидшив би процес оброблення інформації, її класифікації, зберігання – таким помічником є медіа-освітні технології.

У Концепції впровадження медіа-освіти в Україні поняття «медіа-освіта» тлумачиться як частина освітнього процесу, яка спрямована на

формування в суспільстві медіа-культури, підготовку особистості до безпечної та ефективної взаємодії із сучасною системою мас-медіа, включаючи як традиційні (друковані видання, радіо, кіно, телебачення), так і новітні (комп'ютерно опосередковане спілкування, Інтернет, мобільна телефонія) медіа з урахуванням розвитку інформаційно-комунікаційних технологій [4].

Один із найбільш авторитетних медіа-педагогів і теоретиків медіа Л. Мастерман обґрунтував сім причин пріоритетності й актуальності медіаосвіти:

- високий рівень медіа і насиченість сучасних суспільств засобами масової інформації;
- ідеологічна важливість медіа та їхній вплив на свідомість аудиторії;
- швидкі темпи зростання кількості медійної інформації, посилення механізмів управління нею та її розповсюдження;
- інтенсивність проникнення медіа в основні демократичні процеси;
- підвищення значення візуальної комунікації й інформації в усіх сферах;
- необхідність навчання студентів і орієнтування на відповідність майбутнім вимогам;
- посилення національних і міжнародних процесів приватизації інформації [11].

Термін «технологія» посідає важливе місце в методиці медіа-освіти, оскільки застосування будь-якої технології має великий вплив на результат освіти.

Сучасні інформаційні технології – це, передусім, мультимедійні технології, завдяки чому вони становлять собою універсальний засіб пізнавально-дослідницької діяльності [8].

Поняття «медіа-освітні технології» розглядають як «засоби організації діяльності із застосуванням медіа для досягнення педагогічних цілей» [10, с. 349].

О. Горюнова зазначає, що медіа-технології супроводжують людину давно. Медіа умовно ділять на п'ять типів: ранні (писемність), друковані (друкарство, літографія, фотографія), електричні (телеграф, телефон, звукозапис), мас медіа (кінематограф, телебачення), цифрові (комп'ютер, Інтернет).

Система виховання до недавнього часу не ставила перед собою мету підготовки молодого покоління в процесі взаємодії з усіма медіа. В умовах сьогодення, оволодіння студентами вмінням використовувати пізнавальний та інший потенціал медіа, набуває великого значення. Виходячи з цього, особливим аспектом соціального виховання стає так зване медіа-навчання. Медіа-навчання чи медіа-освіта (з лат. *media* – засоби) –

вивчення студентами закономірностей масової інформації. Його завдання – підготувати молоде покоління до життя в сучасних інформаційних умовах, до сприйняття інформації (навчити особистість розуміти її – «декодувати» повідомлення, критично оцінювати їх якість), усвідомлювати наслідки її впливу на психіку, оволодіння засобами спілкування на основі невербальних форм комунікації за допомогою технічних засобів. Створення системи медіа-навчання – це процес довготривалий, який має високу собівартість.

Починаючи з 60-х років, у провідних країнах світу (Великобританія, США, Канада, Австралія, Франція та ін.) в педагогічній науці був сформований спеціальний напрям – медіа-освіта, який допомагає дітям й дорослим адаптуватися до світу медіа-культури, засвоїти мову засобів масової інформації, навчитися аналізувати медіа-тексти. В канадській провінції Онтаріо з 1987 р. медіа-освіта є обов'язковим навчальним предметом у школах, в Австралії з 1990 р. ця дисципліна впроваджена в навчально-виховний процес дошкільних навчальних закладів. У 1973 році були теоретично обґрунтовані основні принципи медіаосвіти в Австрії. На практиці педагоги використовують медіа як засіб навчання, який залежить від їхніх побажань. Наприкінці 60-х років ХХ ст. німецькі педагоги дійшли висновку, що медіа мають бути не тільки засобом навчання, але й об'єктом вивчення. Якщо освіта спрямована на розвиток індивідуальності дитини, то медіа-освіта – на підготовку індивіда до прийняття соціально важливих рішень на основі аналізу повідомлень із медіа. У 80-ті роки виникла медіа-освіта в Англії, завдяки працям Л. Мастермана. Він вважає, що медіа-освіта покликана навчити дітей відповідати на запитання пов'язані із медіа. З 1987 року початкові школи Італії працюють за програмами зображувального мистецтва, музичної освіти, в яких враховані цілі й завдання медіаосвіти. Головна мета медіаосвіти спрямована на формування у дітей вміння розуміти невербальну інформацію. Витоки медіа-освіти в Росії відстежуються ще на початку 20-х років, коли з'явилися перші кіноклуби й стрімкого розвитку набула дитяча журналістика [1, с. 89–98].

Інформаційний потік здійснює вплив на формування системи знань й емоційну сферу сприйняття дитини, тому необхідно широко використовувати медіа в навчанні. Уміння аналізувати інформацію, виокремлювати головне в інформаційному повідомленні, розуміти спрямування комунікації, прихований зміст повідомлень є необхідними на всіх етапах навчання.

Сучасні медіа-освітні технології, незважаючи на те, що вони повільно та несистемно запроваджуються в освітній процес дошкільних навчальних закладів, забезпечують його оптимізацію, технологічність і відкривають нові перспективи для використання інформаційно-комунікаційних технологій, а саме:

- забезпечення нової, активної форми фіксації продуктів інтелектуальної діяльності;
- доступ до практично необмеженого обсягу потрібної навчальної і наукової інформації, високу швидкість її отримання, варіативність способів аналітичного оброблення, виникнення феномену «безпосереднього включення» особистості в інформаційний простір;
- створення можливості вступати до конструктивного змістового діалогу з користувачем, утворювати з ним єдине функціональне предметно-орієнтоване середовище.

Медіа-освітні технології сьогодні передбачають залучення до навчального процесу як традиційних засобів масової інформації (періодичні видання, радіо, телебачення, кіно тощо), так і засоби новітніх інформаційних технологій, а саме – програмно-апаратні засоби і пристрої, що функціонують на базі обчислювальної техніки; використовують також сучасні способи і системи інформаційного обміну, що забезпечують операції збирання, накопичення, збереження, оброблення й передавання інформації [2].

Використання медіа-освітніх технологій у професійній діяльності дає можливість майбутнім вихователям:

- розвивати професійну компетентність;
- отримувати необхідну інформацію з різних джерел;
- мати доступ до каталогів освітянських веб-ресурсів;
- спілкуватися з колегами на форумах, в соціальних мережах;
- створювати власні веб-освітні ресурси;
- обмінюватися досвідом роботи з колегами з інших регіонів.

Отже, медіа-освітні технології вносять принципові зміни в зміст і методи навчання, дозволяють використовувати особливий тип завдань, спрямованих на рефлексію студентами своєї діяльності, на її саморегуляцію. Електронні медіа, завдяки своїм специфічним характеристикам, дають можливість краще сприймати й запам'ятовувати матеріал, дозволяють підвищити ступінь вимог до навчальних матеріалів, володіють багатими виховними можливостями. Розуміння даних особливостей дозволяють майбутньому вихователю будувати свою діяльність у відповідності до сучасних змін в інформаційному світі, чітко і правильно організувати процес вирішення різних проблем, що виникають у цій сфері, вміло використовувати медіа-освітніх технологій в процесі підвищення власної професійної кваліфікації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бондаренко Е. А. Состояние медиаобразования в мире / Е. А. Бондаренко, А. А. Журич // Педагогика. – 2002. – № 1. – С. 88–98.

2. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : навч. посіб. / І. М. Дичківська. – К. : Академвидав, 2004. – 352 с. – (Альма-матер).
3. Інформатика. Комп'ютерна техніка. Комп'ютерні технології : підручник для студентів вищих навчальних закладів / за ред. О. І. Пушкаря. – К. : Академія, 2002. – 238 с.
4. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні: схвалено постановою Президії Національної академії педагогічних наук України 20 травня 2010 р., протокол № 1-7/6-150 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : osvita.mediasapiens.ua
5. Концепція національної програми інформатизації // Голос України. – 1998. – С. 10–12.
6. Лісабонська стратегія та інформаційне суспільство (The Lisbon Strategy and the Information Society). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ec.europa.eu/information_society/eeurope/i2010/docs/launch/lisbon_strategy_and_ict.pdf.
7. Національна стратегія розвитку української освіти до 2021 року. – Сайт Міністерства освіти і науки України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mon.gov.ua/>
8. Раскина И. И. Подготовка учителей начальных классов к преподаванию информационных технологий на интегративной основе / И. И. Раскина, Н. В. Федяинова // Информатика и образование. – № 9. – 2004. – С. 89–93.
9. Семчук С. Теоретичні аспекти використання комп'ютерних технологій у процесі підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти / С. Семчук // Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського : зб. наук. пр. – Миколаїв : МНУ імені В. О. Сухомлинського, 2013. – Вип. 1.41(93). – Т. 1. – С. 163–168. – (Серія «Педагогічні науки»).
10. Федоров А. В. Развитие медиакомпетентности и критического мышления студентов педагогического вуза / А. В. Федоров. – М. : Изд-во МОО ВПП ЮНЕСКО «Информация для всех», 2007. – 616 с.
11. Masterman L. Teaching the Media / L. Masterman. – London : Comedia Publishing Group, 1985. – 341 p.